

Ірина ЗІНЬКІВ,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: Зоряна УДИЧ,

кандидат педагогічних наук, доцент

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ В УКРАЇНІ

Провідним аспектом державної політики нашої держави виступає психологічна, медична та соціальна сфера послуг для родин, які займаються вихованням неповнолітніх дітей з особливими освітніми потребами, для раннього виявлення та профілактики проблем розвитку, спрямованих на корекцію дитячого розвитку, підтримку родини чи законних представників.

На рівні держави для формування спільних стандартів та критеріїв надання послуг раннього втручання сформовано Національну раду раннього втручання як дорадчий орган тимчасового характеру з метою підтримки процесу розбудови та втілення політики держави щодо означеної послуги (це обумовлено Постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 175), яка і нині діє як постійний дорадчий орган при Кабінеті Міністрів України.

За період незалежності нашої країни було створено низку нормативно-правових, наукових та практичних джерел, що стосуються запровадження послуги раннього втручання для забезпечення дитячого розвитку, підтримки життя та здоров'я, окреслено напрямок формування національної комплексної системи раннього втручання [2].

Потрібно зауважити, що раннє втручання – це родинно-орієнтована комплексна система підтримки дітей, у яких присутні порушення у розвитку від народження до 4 років, та спрямована на поліпшення дитячого розвитку, підвищення рівня якості життя родини, її підтримку та подальший супровід. Відповідно до статистики, на кінець 2023 р. в Україні з'явилися на світ 34 тис. дітей, у яких присутні порушення розвитку чи складнощі, які виникли на перинатальному етапі [1]. Послуга раннього втручання представлена для родин від моменту народження дитини, в якій є порушення певної сфери розвитку, до періоду організації загального догляду за дитиною чи переходу до закладу дошкільної освіти.

Для цього залучені спеціалісти з раннього втручання, основною метою професійної діяльності яких є організація та реалізація послуг раннього втручання для поліпшення якості життя родин з дітьми, які мають порушення у розвитку або групи ризику розвитку таких порушень, ступінь їх адаптивності.

Аналізуючи діяльність фахівця раннього втручання, потрібно розглянути її характерні особливості. Робоче місце спеціаліста з раннього втручання не є постійним та стабільним, оскільки він може перебувати: у центрах раннього втручання (службі, філії, відділенні, кабінеті, мобільній бригаді), які відповідають критеріям надавачів послуг раннього втручання; у житловому середовищі отримувача послуги раннього втручання. Фахівець із раннього втручання перебуває в підпорядкуванні директора центру чи керівника медичного закладу, чи іншого закладу, який відповідає критеріям [4, с. 2].

Підготовка фахівця раннього втручання має базуватися на технічно-матеріальному забезпеченні, гарантуватися чинним законодавством. Діяльність спеціаліста має постійний зв'язок з психологічним, фізіологічним та емоційним навантаженням у процесі виконання своїх повноважень.

У 2023 р. на законодавчому рівні було внесено зміни до національного класифікатора професій. За ним було включено професію фахівця раннього втручання до класифікатора, а також визначено, що професія фахівця раннього втручання потребує освітньої класифікації не нижче бакалавра за спеціальністю визначеного напрямку знань, фахової передвищої освіти, присутності підтвердження проходження освітніх програм з технологій представлення послуг раннього втручання. Спеціалісту обов'язково потрібно вільно володіти українською мовою для вільного комунікування та реалізації професійних обов'язків.

У 2024 р. Центр «Джерело», Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) разом з партнерами – Українською асоціацією раннього втручання та Міністерством соціальної політики продовжують активну роботу над проектом навчання команд раннього втручання. У ньому беруть активну участь заклади та організації, що мають намір розпочати надання послуги раннього втручання та підготувати спеціалістів, що будуть її реалізовувати.

Учасники команд здобувають навички та вміння діяльності у сімейно спрямованій моделі раннього втручання, навчаються розбудовувати

партнерську співпрацю з сім'ями. У процесі навчання учасники можуть розпочати представлення послуги раннього втручання, здобувають супервізійну допомогу від тренерів, можуть здійснювати постійний обмін досвідом з учасниками інших команд.

На 2023 р. спільними зусиллями було підготовлено 16 команд раннього втручання з представників 12 регіонів нашої країни. На початок 2024 р. здійснювалося навчання ще 36 команд з представників 11 регіонів України, що завершується вже в жовтні.

Нині в нашій країні працюють 47 команд раннього втручання в 16 регіонах. Чисельність користувачів послуги раннього втручання у 2023 р. була близько 2,9 тис. родин з дітьми [1].

Підготовка та діяльність фахівця раннього втручання забезпечується Концепцією раннього втручання, що виступає основою для підтримки формування та розбудови самої системи раннього втручання в Україні, реалізації прав дітей з наявними порушеннями розвитку та родин з такими дітьми, і спрямована на здоровий дитячий розвиток, соціалізацію в соціумі [3]. Зауважимо, що така концепція має бути повністю реалізованою до 2026 р.

Також Концепція передбачає врахування особливостей підготовки фахівців раннього втручання: реалізацію певних освітніх програм раннього втручання до супутніх галузей знань, додавання таких програм до освітніх програм закладів вищої освіти. Підготовка спеціаліста передбачає формування та представлення методичного забезпечення для здобувачів вищої освіти сфери раннього втручання. Вона передбачає підтримку доступності раннього втручання та багаторівневе охоплення даними послугами дітей, у яких присутнє порушення розвитку чи входять до групи ризику появи певних порушень, які можуть використовувати сім'ї під час розвитку дитини.

Передбачається подальше спрямування дитячого розвитку на рівні міністерств, місцевих провладних органів виконавчої влади, самоврядування у сфері запровадження та представлення послуги раннього втручання; координація діяльності в межах закладів, підприємств чи організацій попри форму власності, чи підпорядкування, встановлення їх функціональних можливостей для взаємодії з родинами, діти яких мають

порушення розвитку; активне включення до організаційних процесів недержавної сфери [5].

Для підготовки спеціалістів раннього втручання необхідне постійне забезпечення ресурсами розбудови системи раннього втручання, перш за все, за допомогою фінансування місцевого та державного бюджетів, включення допомоги від міжнародних спілок та інших джерел. Для якісної підготовки фахівців необхідно створити центри раннього втручання на основі вже чинної мережі закладів, що в основному має на меті підтримку та забезпечення технічно-інформаційної та кадрової потужності для якісного надання послуги раннього втручання.

Необхідно постійно здійснювати підвищення меж обізнаності родин з дітьми, в яких присутні порушення розвитку чи мають ризик формування таких порушень, про діяльність системи раннього втручання. Фахівець раннього втручання має якісно співпрацювати з родиною, надавати повний спектр допомоги для дитячого розвитку.

Втілення цієї Концепції має якісно впливати на провідні інтереси дітей з порушеннями розвитку (чи таких, що входять до групи ризику), залучати родини та супутніх фахівців, включених до системи раннього втручання, працівників органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, незалежно від видів власності та підпорядкованих осіб, робота яких має зв'язок з представленням послуг раннього втручання.

Разом з тим, Концепція має позитивний вплив на підтримку правового регулювання формування та розбудови системи раннього втручання, визначення основних напрямів та основних завдань цієї системи, включення у її склад молодих кваліфікованих спеціалістів, дає змогу розширити систему раннього втручання, що дозволяє використовувати спільні підходи до створення системи раннього втручання в нашій державі для підтримки дитячого розвитку, підтримки її здоров'я та життя.

Втілення концепції сприяє:

- забезпеченню міжвідомчої взаємодії на національному та місцевому рівнях під час формування та розбудови системи раннього втручання;
- забезпеченню розвитку механізмів раннього виявлення та спрямування родин з дітьми до фахівців раннього втручання;
- впровадженню моніторингової системи та оцінки якості представлення послуги раннього втручання;

- зниженню рівня випадків відмови від дитини за станом здоров'я;
- запровадженню системи освіти дітей з порушеннями у розвитку (чи тих, що входять до групи ризику) до отримання освіти;
- збільшенню рівня соціалізації дітей, в яких наявні порушення розвитку [6, с. 11].

Україна постійно впроваджує заходи щодо залучення інвестицій для підтримки даної Концепції та реалізує моніторинг їх цільового спрямування.

Дослідження надають нам підтвердження, що перші роки життя дитини виступають базою для її подальшого розвитку та мають вплив на майбутнє. До того ж діти пізнають світ по-різному, з різним темпом, що вимагає різного рівня зусиль з боку дорослих, особливо коли це стосується дітей з порушеннями розвитку.

Важливо інвестувати в розвиток таких дітей з раннього віку, оскільки це допоможе уникнути більш серйозних проблем у майбутньому.

Саме тому необхідно приділити значну увагу підготовці фахівців раннього розвитку, формувати методично-технічну базу для розширення знань кожного спеціаліста, приділити увагу підготовці до взаємодії з родинами дітей. Раннє виявлення та втручання сприяє реалізації права дитини на найкращий старт у житті.

Список використаних джерел:

1. Мінсоцполітики запускає експериментальний проект із запровадження договірної форми послуги раннього втручання. 2024. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/24007.html> (дата звернення: 07.10.2024).
2. М'ясникова А. Раннє втручання: що це за послуга та для кого. ЛЮК. 2023. URL: <https://lyuk.media/behind-city/early-childhood-intervention/> (дата звернення: 01.10.2024).
3. Про схвалення Концепції створення та розвитку системи раннього втручання: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.05.2021 р. № 517-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/517-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 02.10.2024).
4. Професійний стандарт «Фахівець із раннього втручання». 2022. 21 с. URL: https://www.msp.gov.ua/files/rv/prof_st_rv.pdf (дата звернення: 01.10.2024).

5. Соціальна послуга раннього втручання. Комунальний заклад «Центр надання соціальних послуг Мурованокуриловецької селищної ради». 2021. URL: <https://murkur-gromada.gov.ua/news/1638350652/> (дата звернення: 30.09.2024).
6. Технологія раннього втручання: принципи, алгоритм, зміст (методичні рекомендації) / уклад.: Кукуруза Г. В. та ін. ; Український центр наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи. Харків, 2017. 35 с.